

Skjøtselsplan for Grytbogen-Kubåsen naturreservat i Nærøy og Høylandet

Flynn, K. M., Fjeldstad, H. & Hanssen, U.
2011. Skjøtselsplan for Grytbogen-Kubåsen
naturreservat i Nærøy og Høylandet.
Miljøfaglig Utredning rapport 2011-60, 21 s.
+ Vedlegg. ISBN 978-82-8138-537-5.

Skjøtselsplan for Grytbogen-Kubåsen naturreservat i Nærøy og Høylandet kommuner

Forsidebilde: Grytbogen-Kubåsen naturreservat er en av Nord-Trøndelags vernede edellauvskoger. Bildet er tatt vestfra og viser den midtre delen av lia ned mot fjorden. Foto: Kirstin Maria Flynn.

Miljøfaglig Utredning AS

Rapport 2011:60

Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS	Prosjektansvarlig: Helge Fjeldstad
	Prosjektmedarbeider(e): Kirstin Maria Flynn og Ulrike Hanssen
Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, miljøvernavdelinga	Kontaktperson hos oppdragsgiver: Hilde Ely-Aastrup
Referanse: Flynn, K. M., Fjeldstad, H. & Hanssen, U. 2011. Skjøtselsplan for Grytbogen-Kubåsen naturreservat i Nærøy og Høylandet. Miljøfaglig Utredning rapport 2011-60, 21 s. + Vedlegg. ISBN 978-82-8138-537-5.	
Referat: Miljøfaglig Utredning har på oppdrag fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag utarbeidet en skjøtselsplan for Grytbogen-Kubåsen naturreservat i Nærøy og Høylandet kommuner. Reservatet ligger på nordøstsiden av Innerfolda litt nord for Kongsmoen i Høylandet kommune. Naturreservatet ble opprettet for å bevare en forekomst av alm. Det er få utfordringer for biologisk mangfold i dette naturreservatet. Det er tydelig at det har vært noe kulturpåvirket i lengre tid men dette har vært begrenset i omfang og areal. En naturlig dynamikk må her utvikles naturlig over tid og ikke kan skapes gjennom skjøtsel. Det er ikke foreslått noen skjøtselstiltak i reservatet.	
4 emneord: Biologisk mangfold Skjøtsel Edøllauvskog Overvåking	

Forord

Miljøfaglig Utredning AS har utarbeidet en skjøtselsplan for Grytbogen-Kubåsen naturreservat for Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Grytbogen-Kubåsen naturreservat er et edellauvskogsreservat hvor det er en del alm (NT). Det er i alt laget 7 slike skjøtselsplaner for edellauvskogsreservater i Nord-Trøndelag.

I Miljøfaglig Utredning har Helge Fjeldstad vært prosjektleder, mens Kirstin Maria Flynn og Ulrike Hanssen har utført feltarbeid og hatt hovedansvaret for rapporteringen.

Bergen, 24.05.2012

Helge Fjeldstad Kirstin Maria Flynn Ulrike Hanssen

Innhold

FORORD.....	4
INNHold.....	5
SAMMENDRAG.....	6
1 INNLEDNING.....	7
2 SKJØTSEL, FORVALTNING OG METODE.....	8
2.1 HVA ER EN SKJØTSELSPLAN?.....	8
2.2 RETNINGSLINJER FOR ARBEIDET.....	8
2.3 RØDLISTER OG SVARTELISTER.....	8
2.4 LITTERATUR OG ANDRE REFERANSER.....	9
2.5 DATAINNSAMLING.....	9
2.6 KART.....	10
3 GRYTBOGEN-KUBÅSEN NATURRESERVAT.....	11
3.1 BERGGRUNN, KLIMA OG VEGETASJON.....	11
3.2 BRUKERINTERESSER.....	14
4 TILSTAND OG UTFORDRINGER.....	15
4.1 TIDLIGERE REGISTRERINGER.....	15
4.2 STATUS SOMMEREN 2011.....	16
4.3 FREMTIDEN.....	17
5 BEVARINGSMÅL.....	19
6 SKJØTSEL OG TILTAK.....	20
7 OVERVÅKING.....	21
8 SKRIFTLIGE KILDER.....	23
VEDLEGG.....	24

Sammendrag

Grytbogen-Kubåsen naturreservat i Nærøy og Høylandet kommuner er undersøkt i forbindelse med utarbeidelse av en skjøtselsplan for området. Reservatet er i god tilstand, og ingen skjøtsel er foreslått. Et sammendrag av bevaringsmål, tilstand, skjøtsel og overvåking på flere områder er framstilt i tabellen under.

Tabell 0.1 Oversikt over bevaringsmål, tilstand, skjøtsel og overvåking av de forskjellige verdiene i Grytbogen-Kubåsen naturreservat.

Art/naturtype	Alm	Store, gamle trær	Urskog/naturskog	Fremmede arter
Bevaringsmål	Alm skal forekomme i Grytbogen-Kubåsen naturreservat, og det skal være foryngelse av arten	Det skal forekomme store gamle trær (>50cm bhd) i Grytbogen-Kubåsen naturreservat	Grytbogen-Kubåsen skal i all hovedsak bestå av urskog og naturskog	Fremmede arter skal ikke forekomme i reservatet
Tilstand	Det er alm i alle deler av naturreservatet <i>God</i>	Store gamle trær av alm er tilstede i reservatet <i>God</i>	Det meste av reservatet 75% har urskog/naturskogspreget <i>God</i>	Ingen fremmede arter er registrert i reservatet <i>God</i>
Skjøtsel	Ingen skjøtsel er nødvendig	Ingen skjøtsel er nødvendig	Ingen skjøtsel er nødvendig	Ingen skjøtsel er nødvendig
Overvåking	Velg et område med alm (20x20m) og tell antall trær og antall trær med beiteskader.	Registrer at store gamle trær finnes (>50cm bhd)	Vurdere hvor stor andel av reservatet som har urskog/naturskogspreget	Kartlegging og avgrensing av forekomster av fremmede arter, evt. registrering av fravær av slike arter
Overvåkingsfrekvens	Hvert 5. år	Hvert 10. år	Hvert 10. år	Hvert 10. år, evt. hvert 5. hvis fremmede arter blir registrert

1 Innledning

Miljøfaglig Utrekning har på oppdrag fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag utarbeidet skjøtselsplaner for 7 vernede edellauvskoger i fylket. I løpet av sommeren 2011 ble alle 7 reservater oppsøkt og undersøkt.

Grytbogen-Kubåsen naturreservat ligger i den nordøstre fjordlien til Innerfolda, nord for Kongsmoen i Høylandet kommune. Naturreservatet strekker seg langs fjordlia inn i Nærøy kommune. Det ble vernet etter lov om naturvern ved kgl. res. 4. september 1981. Reservatet omfatter et forholdsvis stort almebestand.

Figur 1.1 Kart som viser grensen til Grytbogen-Kubåsen naturreservat i både Nærøy og Høylandet kommuner. Vernegrensen er hentet fra Naturbase og vises her på topografisk kart.

2 Skjøtsel, forvaltning og metode

2.1 Hva er en skjøtelsesplan?

I forvaltningshåndboka (DN håndbok 17) står det at skjøtsel er ”*aktive tiltak på økologisk grunnlag, som forvaltningsmyndigheten setter i gang for å ta vare på områdets naturkvaliteter i samsvar med verneformålet*”. En skjøtelsesplan er en plan som konkretiserer slike tiltak for et verneområde ut fra områdets tilstand, bevaringsmål og skjøtelsesbehov.

Formålet med fredningen av Grytbogen-Kubåsen naturreservat er å ”*bevare et av de største almebestandene i fylket med en tilnærmet urørt karakter og med en rekke sjeldne plantearter.*” (<http://lovdata.no/for/lf/mv/xv-19810904-4802.html>). Forvaltningsmyndigheten skal sørge for at verneformålet blir opprettholdt og at eventuelle faktorer som bryter med dette blir fanget opp og møtt med tiltak.

Det er viktig til enhver tid å kjenne tilstanden til de kvalitetene som vernet skal ivareta, også hvilke utviklingstendenser kvalitetene gjennomløper og hva som påvirker dem. På denne måten er det mulig å møte negative utviklingstrekk med tiltak som sikrer formålet med vernet.

Skjøtelsesplanen er utarbeidet med utgangspunkt i verneforskriften og de rammene som er fastsatt der. Planen presenterer mest mulig konkrete bevaringsmål og tiltak som skal sikre at kvalitetene innenfor verneområdet opprettholdes.

Forvaltningsmyndighet

Nærøy og Høylandet kommuner er forvaltningsmyndighet i Grytbogen-Kubåsen naturreservat (NR). Dette vil si at kommunene forvalter bestemmelsene i verneforskriften og gjennomfører eventuelle skjøtselstiltak i samarbeid med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Fylkesmannen skal godkjenne skjøtelsesplanen og påse at tiltakene er i samsvar med verneformålet.

2.2 Retningslinjer for arbeidet

Generelle retningslinjer for utarbeiding av skjøtelsesplaner er gitt av Direktoratet for naturforvaltning. Direktoratet har bl.a. utarbeidet en egen mal for skjøtelsdelen av forvaltningsplaner, og kapittel 5 i DN-håndbok 17 (sist revidert sommeren 2008) om forvaltning av verneområder gir informasjon bl.a. om hvordan og hvorfor skjøtelsesplaner bør utarbeides. Skjøtsel defineres i håndboka som økologisk funderte tiltak som igangsettes av forvaltningsmyndigheten for å ta vare på områdets naturkvaliteter i samsvar med verneformålet.

2.3 Rødlister og svartelister

Siste norske rødliste for arter ble gjort gjeldende fra desember 2010 (Kålås et al. 2010). Rødlistekategoriene rangering og forkortelser er (med engelsk navn i parentes):

RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)

CR – Kritisk truet (Critically Endangered)
EN – Sterkt truet (Endangered)
VU – Sårbar (Vulnerable)
NT – Nær truet (Near Threatened)
DD – Datamangel (Data Deficient)

For øvrig vises det til Kålås m.fl. (2010) for nærmere forklaring av inndeling, metoder og artsutvalg for rødlista. Der er det også kortfattet gjort rede for hvilke miljøer artene lever i og viktige trusselsfaktorer.

Norsk svarteliste for arter ble presentert i 2007 (Gederaas m.fl. 2007). Det ble da for første gang i Norge gjennomført en risikovurdering av fremmede arter, og i alt 217 av 2483 kjente fremmede organismer i Norge ble vurdert. Artene ble fordelt på tre kategorier:

LR – Lav risiko (arter som med stor sannsynlighet har ingen eller ingen vesentlig negativ effekt på stedegent biologisk mangfold)
UR – Ukjent risiko (Arter der kunnskapen ikke er tilstrekkelig til å vurdere om de har negative effekter på stedegent biologisk mangfold)
HR – Høy risiko (Arter som har negative effekter på stedegent biologisk mangfold)

I 2011 kom også norsk rødliste for naturtyper (Lindgaard & Henriksen 2011), basert hovedsakelig på grunntyper i det nye kartleggingssystemet NiN (Naturtyper i Norge). Her benyttes samme kategorier som i rødliste for arter.

2.4 Litteratur og andre referanser

Et viktig grunnlagsdokument er Utkast til verneplan for edellauvskog i Nord-Trøndelag fylke (Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1979) som er basert på rapport om verneverdig edellauvskog i Trøndelag (Holten 1978). Her beskrives bl.a. tilstanden i verneområdet før vernet ble etablert.

Det er også laget en rapport om skjøtsel og forvaltning av edellauvskog i Midt-Norge hvor Grytbogen-Kubåsen naturreservat er omtalt (Holten & Brevik 1998). Noen opplysninger om artsfunn er også registrert i Artskart.

2.5 Datainnsamling

Feltarbeidet ble utført 27. august 2011 av Kirstin Maria Flynn og Ulrike Hanssen. Kun deler av naturreservatet ble oppsøkt og kartlagt da det er et stort område og vanskelig tilgjengelig område. UTM for forekomst av viktige arter og evt. områder med skjøtelsbehov ble registrert. Det ble tatt bilder av området og skjøtelsrelevante arter, samt tatt bilder av eksempler på problemstillinger tilknyttet skjøtsel.

2.6 Kart

Alle kart er produsert av Miljøfaglig Utredning i programvaren Quantum GIS (Qgis). Ortofoto er hentet fra Norge i bilder og vernegrenser er hentet fra Naturbase.

3 Grytbogen-Kubåsen naturreservat

Grytbogen-Kubåsen naturreservat ligger på nordøstsiden av fjorden Innerfolda, delvis i Nærøy kommune og delvis i Høylandet kommune. Den strekker seg fra Grytbogdalen og langs fjordlia til Kubåsfjellet. Det er et edellauvskogsreservat med almeskog i beskyttede deler av lisida ned til fjorden. Verneformålet er å *bevare et av de største almebestandene i fylket med en tilnærmet urørt karakter og med en rekke sjeldne plantearter*. Alm og andre edellauvtrær er ikke så vanlige så langt nord i landet og finnes kun i egnede sørvendte lisider. Store deler av Grytbogen-Kubåsen er bratte lisider og enkelte steder går bergvegger ned mot fjorden og vegetasjonen varierer en del langs lia.

Vernebestemmelsene er fastsatt i verneforskriften (se vedlegg 1). Naturreservatet berører eiddommene gnr./bnr. 136/1 i Nærøy kommune og 103/1, 2 og 103/4 i Høylandet kommune. Det vernede område dekker ca. 4 700 dekar.

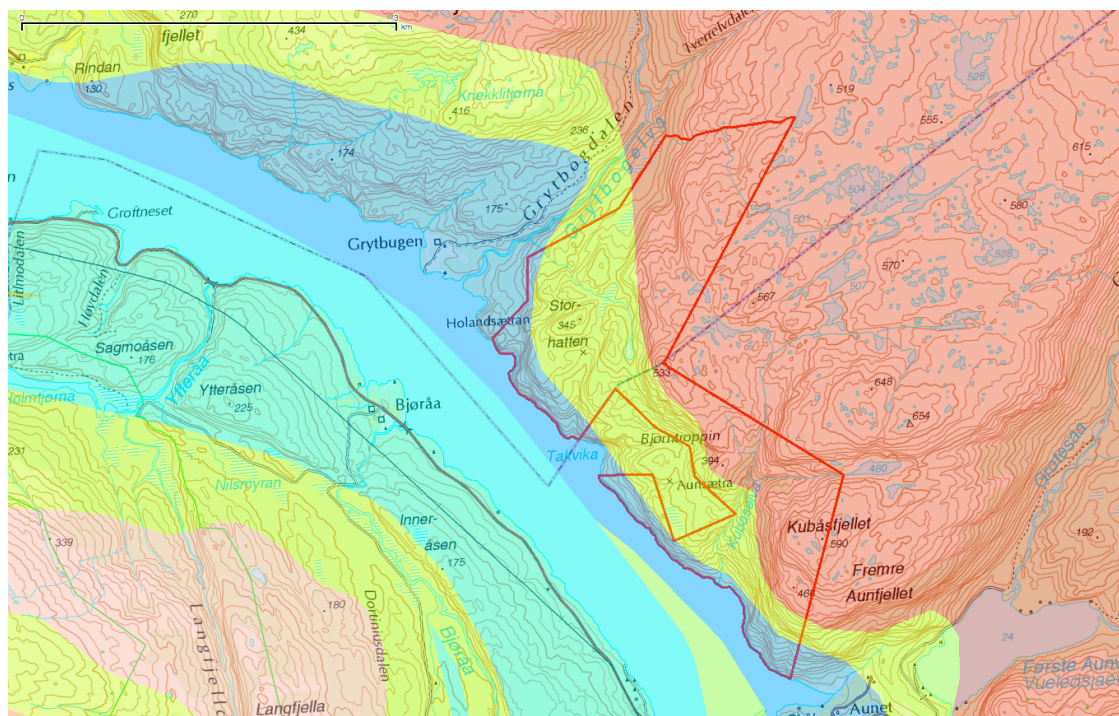
Figur 3.1 Grytbogen-Kubåsen naturreservat vist på ortofoto fra Norge i bilder. Vernegrense er hentet fra Naturbase.

3.1 Berggrunn, klima og vegetasjon

Naturgeografisk ligger Grytbogen-Kubåsen naturreservat i det som kalles Trøndelags kystregion. Store deler ligger i sørboreal vegetasjonssone, men noe er også i både mellom- og nordboreal vegetasjonssone (Moen 1998). Området har et svært humid og subkontinentalt klima med milde vintre og varme somre. Årsnedbøren i området ligger på 2500 mm og nedbørshyp-pigheten på 220-240 dager pr. år (Moen 1998).

Berggrunnen i naturreservatet består av tre hovedbergarter; granitt og granodioritt, glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt, og til sist marmor (se figur 3.2) (<http://www.ngu.no/kart/bg250/>). Med unntak av granitten og granodioritten i øvre del (på

fjellet) er dette forholdsvis rike bergarter og gir grunnlaget for den rike og frodige vegetasjonen i skogliene.

Figur 3.2 Den røde streken indikerer Grytbogen-Kubåsen naturreservat. Den lyserøde fargen indikerer berggrunnstypene granitt og granodioritt. Den gule fargen er et område med glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt. Helt sør i verneområdet er det et bånd med marmor (blå farge). Vernegrænse hentet fra Naturbase.

Reservatet grenser til fjell i vest og fjord i øst. I både nord og sør grenser det mot områder med mer kulturpåvirkning i form av skogbruk og landbruk i mer tilgjengelige deler av fjordlia. Det finnes noen gamle ferdselsveier gjennom reservatet (i hovedsak til Aunetra som ligger sentralt i området, men ikke innenfor reservatet) hvor det har vært noe hogst og annen kulturpåvirkning, men i hovedsak består reservatet av tilnærmet urskog. De gamle ferdselsveiene har forfalt og det er i dag ingen enkel måte å komme seg inn i reservatet på annet enn vannveien.

Det er et stort spenn i vegetasjonstyper på grunn av den svært varierte topografien i reservatet. På de best egnede delene av lia (de mest sørvendte delene med mest lystilgang) er det edelløvskog dominert av alm (NT) og hassel, mens det i de mer nordvendte og skyggefulle delene av reservatet er en del gran. I tillegg finnes noen ospeholt, og litt gråor og bjørk. I busksjiktet er blant annet tysbast funnet i tillegg til hassel. Feltsjiktet i edellauvsskogen domineres av høgstau- og storbregnevegetasjon med arter som strutseving, tyrihjel, stornesle, mjødurt og skogsvinerot. Ellers finnes også typiske edellauvskogsarter som junkerbregne, myske, firblad, liljekonvall, stortveblad, myskegras og lodneperikum. På store gamle trær ble en del lavarter i lungeneversamfunnet registrert, som lungenever, sølvnever, vanlig blåfylltav, brun blæreglye, puteglye og skrubbenever, samt soppen vedalgekkølle (NT).

Figur 3.3 Bildet viser de bratte og utilgjengelige fjellsidene som preger Grytbogen-Kubåsen naturreservat. Foto: Kirstin Maria Flynn.

Fremmede arter er en problemstilling som bare i liten grad er relevant for dette reservatet og det ble ikke observert noen fremmede arter ved feltbefaringen i år. Siden det er svært vanskelig tilgjengelig, er det lite ferdsel inn og ut av området, noe som reduserer sannsynligheten for at slike arter blir innført. Det er også lite bebyggelse i kantonene. Naturlig etablerte gran finnes i all hovedsak der det er lite egnet for edellauvsskogen å vokse.

Figur 3.4 Alm vokser flere steder i blanding med gran. Det vurderes ikke som noen trussel mot edellauvsskogen at det er mye gran her. Foto: Kirstin Maria Flynn.

3.2 Brukerinteresser

Grytbogen-Kubåsen naturreservat ligger i et landskap som er lite tilgjengelig for mennesker og dermed lite berørt. Det har tidligere vært noe seterbruk på Aunsetra, men dette er avsluttet og ferdselsveien dit er gjengrodd og i dårlig forfatning.

Ved Grytbogen i nordenden av reservatet er det enkelte partier som kan være aktuelle å drive hogst i. Ellers er reservatet alt for bratt og ulendt for noen effektiv hogst, slik at en ikke ser på skogbruk som en veldig aktuell brukerinteresse per i dag.

4 Tilstand og utfordringer

4.1 Tidligere registreringer

I edellauvskog verneplanen (Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1979) står det om Grytbogen-Kubåsen (lokalitet 8):

”Dette er en stor og meget bratt fjellside på nordsida av Inder Folda, på grensa mellom Nærøy og Høylandet kommuner. ...

Langs denne fjellside finnes noen av de største almebestandene i fylket, og store deler av den har urskogspreg. Bestanden er et av de få edellauvskogsbestand i fylket som ligger innen Trøndelags kystregion.

...

I de øverste partiene finnes glisne almebestand der feltskiktet er dominert av myske, ellers finnes ormetegl, strutseving, mjødurt, skogstjerneblom, krattmjølke, hundekveke, lodneperikum, skogsvinerot og kratthumleblom. I fuktigere partier lengre nede kommer høgstauder inn med strutseving, og mjødurt som dominerende arter. I de mer blokkmark- og rasmarkdominerte partiene er det forekomster av junkerbregne, hundekveke, mjødurt, brennesle, lodneperikum, lundrapp, stankstorkenebb og myske.

I de nederste partiene mot sjøen er det blandingsskog med mye gråor der feltsjiktet domineres av skogstjerneblom, tyrihjel, strutseving, firblad og myskegras. Ellers kan nevnes at skogsvingel her har verdens nordligste kjente lokalitet og at skogstarr er like ved sin nordgrense.

Den bratte og urørte lia danner et særegent og vakkert landskapsbilde. Området har sin største verdi som forskningsområde, da det ligger for vanskelig tilgjengelig til at det kan nyttes i særlig grad som undervisningsområde.

...

Formålet er å bevare en av de største alme-forekomster i fylket. Området har et kompleks av artsrike og krevende vegetasjonstyper med flere sjeldne og eksklusive arter.

Det er drevet en del hogst ved Grytbogen, ellers har mesteparten av området urskogspreg.”

Holten og Brevik (1998) deler reservatet inn i seks samfunnstyper; Almeskog/strutsevingtype, Almeskog/storbregne-høgstaudetype, Alm-gråorskog, bjørk-hasselskog/lundgrønakstype, Alm-ospeskog/kontinental skogkanttype og Andre samfunnstyper (bergvegger og knauser). Når det gjelder restaurering og skjøtsel står det:

”Grytbogen/Kubåsen er sammen med Kalset (M & R) de aller mest mangfoldige edelløvs-skogsreservatene i Midt-Norge, både med hensyn til terrengvariasjon, vegetasjon, og flora. Inn under dette ligger også store høgdeforskjeller innenfor reservatet, og variasjon i hydrologi, næringsforhold, berggrunn og løsmasser. Kulturpåvirkningen har vært bare sporadisk og kanskje knyttet til den umiddelbare nærhet til den gamle ferdselsveien gjennom reservatet. I dag har dette reservatet mye urskogsnatur. Resten er vesentlig naturskog.

...

Ingen konkrete skjøtselstiltak foreslås for å sikre det biologiske mangfoldet.”

4.2 Status sommeren 2011

Sommeren 2011 ble reservatet undersøkt i felt. Områder og forhold av forvaltnings- og skjøt-smessig interesse ble registrert og til dels dokumentert med bilder. Tilstanden så ut til å ha endret seg lite fra forrige registrering i 1998. Reservatet har fortsatt tydelig urskogs- og natur-skogspreg, med få spor etter kulturpåvirkning.

Et granplantefelt ble observert inntil vernegrensen i Grytbogen, dvs. rett utenfor selve reservatet. Det er såpass mye naturlig gran inne i reservatet at arten ikke anses som en trussel. Det ser derimot ut som om gran vokser der hvor det er uegnet for edellauvsskogsartene å etablere seg. Til dels er feltsjiktet så frodig at det vurderes som lite sannsynlig at plantet gran vil kunne etablere og spre seg inn i disse områdene. Her er feltsjiktet preget av høystauder som bringebær, strutseving og tyrihjelmsom vanskeliggjør granas foryngelse (se fig. 4.1).

Ingen fremmede arter ble observert. Det er også her vurdert som en svært liten trussel. Store deler av reservatet er veldig bratt og vanskelig tilgjengelig (se fig. 4.2). Dette er grunnen til lite ferdsel fra mennesker inn i området. I tillegg er det lite bebyggelse nær reservatet. Dette reduserer sannsynligheten til innføring eller spredning av fremmede arter. Det tette feltsjiktet beskytter også en del mot etableringen av fremmede arter.

Figur 4.1 Bildet er tatt i sørøst mot sør-sørvest og viser edellauvskog med urskogskarakter og et tett feltsjikt dominert av høystauder. Foto: Ulrike Hanssen, 27.08.2011.

Figur 4.2 Bilder viser fjordliene langs sørgrensen av reservatet fra sørøst mot nordvest. Edellauvskogsartene vokser nokså fjordnært, mens nøysommere arter som furu og gran har etablert seg lenger oppover lia. Foto: Ulrike Hanssen, 27.08.2011.

4.3 Fremtiden

Tilstanden til Grytbogen-Kubåsen naturreservat er forholdsvis god, men hvordan vil den være i fremtiden? Det antas at det er tre hovedtrusler mot verdiene i edellauvskogsreservater: fremmede arter, beiteskader og ferdsel. Fremmede arter er arter eller provenienser som ikke er hjemmehørende i landet eller regionen. Disse kan være en trussel fordi de utkonkurrerer hjemmehørende arter. Med beiteskader menes skader på trær påført av hjortevilt som kan føre til tre død eller reduserer foryngelsen av trærne (for eksempel beite av bark på trær og knopper på oppslag). Når en snakker om ferdsel som en trussel er det viktig å vurdere mengden ferdsel og typen. Det aller meste av ferdsel i verneområder er ikke til skade for naturmangfoldet. I edellauvskogsreservater tenker en først og fremst på ferdsel som fører til erosjon. Det kan forårsakes av for store mengder ferdsel eller feil type. Erosjon kan ofte hindres ved å legge til rette for ferdselen bedre slik at den blir kanalisert til områder som tåler det best.

Det er ikke registrert noen fremmede arter i Grytbogen-Kubåsen naturreservat i 2011. Om noen fremmede arter, og da spesielt de svartelistede, skulle bli innført vil de kunne utkonkurrere edellauvskogsarter i almeskogen, inkludert almen.

Det er svært mye gran i naturreservatet, selv om dette er et område vernet for å ta vare på et større almebestand. Almebestanden er ikke noe stort sammenhengende område, men en rekke mindre områder med forholdsvis rene almebestand på egnede plasser. Gran forekommer naturlig i reservatet og området generelt. Det er altså ikke snakk om innplantet gran. Almen vokser hovedsakelig i de bratteste og klimatisk best egnede områdene (stort sett sør til sørvest-

vendte lisider). Her finner en lite gran. Dette er fordi det bratte terrenget er rasutsatt, noe gran tåler dårlig. Jordsmonnet er generelt forholdsvis tynt og dermed tørkeutsatt i de bratteste områdene. Dette tåler gran også svært dårlig. I tillegg forekommer det et tett feltsjiktet med høgstauder som gjør det svært vanskelig for gran å spire på grunn av lite lystilgang. Om gran skulle kunne spire og komme opp over høystaudene vil det tette kronesjiktet til almeskogen føre til for lite lystilgang i lengden. Gran vil derfor ha små muligheter for å danne rene bestander i almeskogsområdene. Forholdet mellom gran og alm i Grytbogen-Kubåsen ses på som forholdsvis stabilt, og gran ses ikke på som en trussel mot verneformålet.

Beiteskader på edellauvtrær fra hjortevilt er et ganske vanlig problem i edellauvskoger der det er store hjorteviltstammer. I 2011 var det ingen ting som tydet på at dette var et problem i Grytbogen-Kubåsen, men hele reservatet ble ikke undersøkt. Uansett kan det bli et problem om populasjonen av elg eller hjort øker kraftig. Dette er noe som kan reguleres gjennom jakt.

Erosjonsskader fra ferdsel er ikke en problemstilling i Grytbogen-Kubåsen naturreservat fordi det er vanskelig tilgjengelig.

5 Bevaringsmål

I samsvar med formålet med vernet vil det være naturlig å knytte et av bevaringsmålene for Grytbogen-Kubåsen opp mot forekomst og utbredelse av arten alm (NT), men også andre arter er viktige å bevare. I tillegg bør en knytte bevaringsmål opp mot tilstanden til dette naturreservatet. Bevaringsmål er laget for et langsiktig perspektiv selv om skjøtelsesplanen kun skal være gjeldende i 10 år.

Tabell 5.1 Forslag til konkrete bevaringsmål for Grytbogen-Kubåsen naturreservat.

Art/naturtype	Forekomst	Bevaringsmål
Alm	Hele naturreservatet	Alm skal forekomme i Grytbogen-Kubåsen naturreservat, og det skal være foryngelse av arten
Store, gamle trær	Hele naturreservatet	Det skal forekomme store gamle trær (>50cm bhd) i Grytbogen-Kubåsen naturreservat
Urskog/naturskog	Hele naturreservatet	Grytbogen-Kubåsen skal i all hovedsak bestå av urskog og naturskog
Fremmede arter	Hele naturreservatet	Fremmede arter skal ikke forekomme i reservatet

6 Skjøtsel og tiltak

I Grytbogen-Kubåsen naturreservat er det ikke identifisert noen problemer eller utfordringer i forhold til verneformålet som krever tiltak eller skjøtsel. Slik situasjonen er i 2011 blir verneformålet opprettholdt.

Høylandet kommune har igangsatt en prosess for å utbedre og sikre den gamle seterveien fra Aunet til Aunsetran. Dette vil gjøre naturreservatet mer tilgjengelig for allmenheten og dermed være med på å spre kunnskap om verneområdet og verdiene det innehar. En slik opprustning av stien vil innebære merking av stitraseen, sikring med bruk av steiner i enkelte områder og noe rydding langs traseen. I tillegg vil en enkel bro over en elv settes opp, da den er vanskelig å krysse i vårflommen. Ved rydding langs stien bør alm spares, og store, gamle almetrær må ikke skades. Det vurderes at et slikt tiltak ikke vil komme i konflikt med verneformålet.

7 Overvåking

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har satt i gang utredninger av et nasjonalt overvåkingsprogram for verneområder. Det har blant annet vært utredninger på metodikk for overvåking av skogsturktur og tilstand ved bruk av prøveflater. Resultatene viser at en slik metode må være svært omfattende for å kunne vise sikker endring i tilstand i reservatet. På grunnlag av disse signalene fra DN har vi besluttet å ikke overvåke generell tilstand og skogstrukturens utvikling i reservatene, men kun konsentrere på det som vi anser som mulige trusler mot verneformålet. Dette innebærer da overvåking i forhold til beiteskader og fremmede arter.

Overvåking av beiteskader påført av hjortevilt: I 2012 velges et område med mest mulig rent almebestand som markeres permanent i felt. Utvelgelsen bør skje i felt for å sikre at det er en forholdsvis stor andel alm i området. Det bør være om lag 20 x 20 meter stort. Her telles antall almetrær (trær under 2 meter telles ikke) innenfor området og antall alm med beiteskader (skader fra feing telles også). Dette gjøres igjen hvert 5. år på samme sted.

Overvåking av fremmede arter: Fremmede arter innenfor reservatet registreres og avgrenses nøyaktig hvert 10. år. Om det finnes noen fremmede arter skal disse fjernes etter registrering. Da bør også frekvensen på overvåkingen endres til hvert 5. år.

Det skal konstateres at store gamle trær (med diameter større enn 50cm i bryst høyde) finnes og antallet skal anslås. I tillegg skal det anslås hvor stor andel av reservatet som kan sies å ha en urskog/naturskogspreget tilstand.

Et slikt enkelt overvåkingsopplegg vil ikke ta lang tid å gjennomføre, men likevel gi nyttig informasjon om forhold som kan være en trussel mot verneformålet. Hvis det skjer store endringer kan det være nødvendig med nærmere undersøkelser for å finne årsaken til endringene i tilstanden. Endringer mot en urskogslignende tilstand er det som er ønsket for det meste av arealet.

Tabell 7.1 Oversikt over overvåkingsopplegget som skal utføres hvert femte eller tiende år, med mindre det viser seg å være behov for kortere tidsintervaller.

Art/naturtype	Overvåking	Når
Alm	Velg et område med alm (20x20m) og tell antall trær og antall trær med beiteskader.	Hvis beiteskader påvises skal det gjennomføres hvert 5. år
Store gamle trær	Registrer at store gamle trær finnes (>50cm bhd)	Hvert 10. år
Urskog/naturskog	Vurder hvor stor andel av reservatet som har urskog/naturskogspreget	Hvert 10. år
Fremmede arter	Kartlegging og avgrensing av forekomster av fremmede arter, evt. registrering av fravær av slike arter	Hvert 10. år, evt. hvert 5. år hvis slike arter påvises

Ved god tilstand bør alle aldersklasser av alm være tilstede (inkludert dødt trevirke). Store gamle trær bør ha forekomster av rødlistede lavararter og enkelte vedboende sopparter. Ingen plantet gran eller svartelistede arter bør være tilstede.

8 Skriftlige kilder

Artsdatabanken 2011. Artskart. www.artsdatabanken.no

Astrup, R., Eriksen, R., Fernandez, C. A. & Granhus, A. 2011. Skogtilstand i verneområder og vurderinger av mulighetene for intensivt overvåking gjennom landsskogtakseringen. Oppdragsrapport fra Skog og landskap, 19/2011.

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdsetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13-1999, revidert i 2007.

Direktoratet for naturforvaltning 2011. Naturbase. www.naturbase.no

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1979. Utkast til verneplan for edellauvskog i Nord-Trøndelag fylke.

Gederaas, L., Salvesen, I. og Viken, Å. (red.) 2007. Norsk svarteliste 2007 – Økologiske risikovurderinger av fremmede arter. 2007 Norwegian Black List – Ecological Risk Analysis of Alien Species. Artsdatabanken, Norway.

Holten, J. I. 1978. Verneverdige edellauvskoger i Trøndelag. Universitetet i Trondheim. Botanisk serie 1978-4.

Holten, J. I. & Brevik, Ø. 1998. Edelløvskog i Midt-Norge – biologisk mangfold, skjøtsel og forvaltning. Terrestrisk Miljøforskning.

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red.) 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norway.

Vedlegg

Vedlegg 1: Forskrift om fredning for Grytbogen-Kubåsen naturreservat, Nærøy og Høylandet kommuner, Nord-Trøndelag.

Fastsett ved kgl.res. av 4. september 1981. Fremmet av Miljøverndepartementet.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jfr. § 10 og § 21, § 22 og § 23 er et skogområde på nordsiden av Indre Folda i Nærøy og Høylandet kommuner, Nord-Trøndelag fylke, ved kgl.res. av 4. september 1981 fredet som naturreservat med navnet Grytbogen-Kubåsen naturreservat.

Det fredete areal omfatter ca. 4.700 dekar.

II

Reservatet berører deler av gnr./bnr. 136/1 i Nærøy kommune og 103/1, 2 og 103/4 i Høylandet kommune.

Grensene for reservatet framgår av kart i målestokk 1:50.000, datert Miljøverndepartementet juni 1981. Kart oppbevares i Nærøy og Høylandet kommuner, hos fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Nord-Trøndelag fylkeslandbrukskontor, skogbruksetaten og i Miljøverndepartementet.

Grensene skal avmerkes i marka og grensepunktene skal koordinatfastsettes.

III

Formålet med fredningen er å bevare et av de største almebestandene i fylket med en tilnærmet urørt karakter og med en rekke sjeldne plantearter.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder også døde busker og trær, er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse unntatt det som følger av fri ferdsel. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet.

Nye plantearter må ikke innføres.

- Unntatt fra dette punkt er beiting, sanking av bær og sopp og tiltak i medhold av punkt 3.

2. Alle inngrep som endrer eller innvirker på de naturlige vekstvilkår er forbudt, herunder gjødsling, drenering, bruk av kjemiske bekjempningsmidler, utslipp av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, uttak eller utfylling av masse, bygging av veger, framføring av luftledninger, jordkabler eller kloakkledninger, henleggelse av avfall samt oppføring av bygninger, anlegg eller lignende.

3. Miljøverndepartementet kan gjennomføre skjøtselstiltak som er nødvendige for å fremme formålet med fredningen.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- uttak av bartrevirke i medhold av godkjent skjøtselsplan.

Miljøverndepartementet kan i skjøtselsplan fastsette nærmere regler for tiltak i medhold av dette punkt.

4. Motorisert ferdsel er forbudt unntatt i rednings-, politi-, brannvern-, skjøtsels-, oppsyns- og forvaltningsøyemed.
5. Departementet kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i spesielle tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

V

Forvaltningen av bestemmelsene for reservatet tillegges den Miljøverndepartementet bestemmer.

VI

Den myndighet Kongen har etter § 10 om skjøtsel, etter § 21 til merking av fredninger m.v., etter § 22 om regulering av ferdselen og etter § 23 til å gjøre unntak fra bestemmelsene, overføres til Miljøverndepartementet.

VII

Disse bestemmelser trer i kraft straks.

Vedlegg 2: Overvåking av Grytbogen-Kubåsen naturreservat

Avgrenset område med alm (20x20m):

Antall alm over 2 m:

Antall trær med beiteskader:

Fremmede arter:

Områder med fremmede arter (UTM, art, anslå størrelse, avgrens på kart):

(Evt. anslå at ingen er tilstede.)

Store gamle trær:

Art	Omkrets	Assosierte arter (lav og moser som vokser på treet)

Urskog/naturskog: Om lag hvor stor andel?

Vedlegg 3: Artsliste

Alm	Hengeaks	Vårerteknapp
Hassel	Blåveis	Hengeving
Gran	Fingerstarr	Markjordbær
Osp	Kranskonvall	
Gråor	Fruesko	Skuggeraggmose
Bjørk	Storsyre	Rosettmose
	Lodnebregne	Krusfagermose
Tysbast	Gulskolm	Trøtornemose
Strutseving	Rosenrot	Nebbfagermose
Tyrihjel	Tårnurt	Ryemose
Stornesle	Fjellminneblom	Heigråmose
Mjødurt	Piggstarr	
Skogsvinerot	Rustjerneblom	Lungenever
Junkerbregne	Marigras	Sølvnever
Myske	Murburkne	Vanlig blåfiltlav
Firblad	Skavgras	Brun blæreglye
Liljekonvall	Gulfrøstjerne	Puteglye
Stortveblad	Skjørlok	Skrubbenever
Myskegras	Aksfrytle	Filthinnelav
Lodneperikum	Smørtelg	Kystvrenge
Skogstjerneblom	Grønnburkne	Kystårenever
Myskegras	Hestehavre	Grynfiltlav
Gauksyre	Hårstarr	Skrukkelav
Vårmarihand	Svartstarr	
Hundegrs	Kalktelg	Vedalgekølle
Vårkål	Vill-lin	

Artslisten er sammensatt av registreringer fra eget feltarbeid, tidligere rapporter fra området og registreringer i Artskart (Artsdatabanken 2012).